

Література

1. Введение в общую дидактику / Оконь В.; пер. с польск. Л. Г. Кашкуревича, Н. Г. Горина. – М. : Высшая школа, 1990. – 381 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Єльнікова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій / О. В. Єльнікова // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 3–4 (14–15). – С. 71–74.
4. Матеріали Всеукраїнського вебінару для педагогів усіх категорій «Методи інтерактивного навчання», проведеного Руденко Т. І. спільно з Видавничою групою «Основа» (м. Харків) 28 жовтня 2015 р. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=2l1oYn9nfCA> – офіційний канал ВГ «Основа»; <http://perspektiva.osnova.com.ua> – консалтинговий центр «Перспектива» на базі видавничої групи «Основа».
5. Матеріали з досвіду роботи Вінюкової В. Є. / НМЦ Куйбишевської районної ради м. Донецьк. – Донецьк, 2013.
6. Побірченко Н. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій / Побірченко Н., Коберник Г. // Початкова школа. – 2004. – № 10. – С. 8–10.
7. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г. О. Сиротенко. – Харків : Основа. – 2003. – 80 с.
8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2003. – 192 с.

Бондаренко Г.

– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

Зінов'єва В.

– учитель російської мови та зарубіжної літератури I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої середньої школи № 17 м. Дружківки

УДК 811.161.2'373.000.93

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ 5 КЛАСУ В ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У пропонованій статті порушено актуальні лінгвістичні проблеми щодо вивчення специфіки розвитку мовленнєвої діяльності учнів середньої ланки та їх творчих здібностей.

Мовленнєва діяльність учнів стимулює процес розвитку загальних творчих здібностей і виступає результатом цього розвитку. На сьогодні існує реальна потреба суспільства в інтенсивному розвитку інтелектуального потенціалу кожної людини.

Ключові слова: *творчі здібності, креативність, мовленнєва діяльність, інтелектуальний потенціал, творча думка, творча уява, індивідуальність особистості.*

Бондаренко Г.

– кандидат педагогических наук, доцент кафедры украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

Зиновьева В.

– учитель русского языка и зарубежной литературы I квалификационной категории общеобразовательной средней школы № 17 г. Дружковки

**РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ
5 КЛАССА В ПРОЦЕССЕ ЯЗЫКОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В данной статье затронуты актуальные лингвистические проблемы касательно изучения специфики развития языковой деятельности учащихся среднего звена и их творческих способностей.

Языковая деятельность учащихся стимулирует процесс развития общих творческих способностей и выступает результатом этого развития. Сегодня существует реальная потребность общества в интенсивном развитии интеллектуального потенциала каждого человека.

***Ключевые слова:** творческие способности, креативность, языковая деятельность, интеллектуальный потенциал, творческая мысль, творческое представление, индивидуальность личности.*

Bondarenko H.

– Candidate of Science (Theory of Education), Associate Professor, Ukrainian Language and Literature Department, Donbas State Teachers' Training University

Zinovieva V.

– Russian Language and World Literature Teacher of the First Category, Comprehensive School 17, Druzhkivka

**DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS GRADE 5
IN THE PROCESS OF SPEAKING**

This article discusses the problems of studying the linguistic specificity of linguistic activity of students mid-level managers and their creative abilities.

Language activity stimulates the students' overall development process of creativity and is a result of this development.

Today's society has a real need for intensive development of intellectual potential of every human being.

***Key words:** creativity, language activities, intellectual capacity, creative person, creative presentation, personality of the individual.*

Постановка проблеми. Сучасні пріоритети розвитку освіти вимагають створення якісно нової школи, зорієнтованої на виховання особистості нового типу, спроможної самостійно приймати нестандартні рішення, здійснювати вільний вибір, творчо мислити, гнучко реагувати на зміни обставин.

Проголосивши людину найвищою цінністю, наша держава стала на шлях втілення гуманістичних ідей у педагогічну теорію та

практику. Тому навчання в сучасній школі має забезпечувати оптимальні передумови для самореалізації особистості школяра, розкриття всіх закладених у ній природних здібностей, її здатності до свободи, відповідальності та творчості.

Проблема творчого розвитку особистості гостро стоїть у сучасному світі. Кожна цивілізована країна або та, яка хоче бути цивілізованою, дбає про творчий потенціал суспільства взагалі і кожної людини. Усе це разом пов'язано з рівнем загальної освіти, увагою до розвитку творчих можливостей особистості, надання їй можливості виявити свої здібності.

Аналіз останніх досліджень. Творчість, творча діяльність і творчі здібності були й залишаються предметом аналізу вчених, як вітчизняних (І. Волощук, С. Гончаренко, Г. Костюк, О. Кочерга, В. Моляко, В. Роменець, О. Савченко, М. Холодна), так і зарубіжних (Л. Богоявленська, О. Матюшкін, Я. Пономарьов). Дослідниками аналізуються різні аспекти проблеми творчих здібностей: їх природи, компонентного складу, критеріїв та показників розвитку, методів і прийомів формування. Більшість з цих питань залишається дискусійними, що свідчить про складність та багатозначність природи цього феномена.

Особливої актуальності набуває становлення творчої особистості в процесі навчальної діяльності. Цю проблему досліджують Г. Антош, Н. Бабиц, А. Капська, О. Клепікова, І. Кучерявий, В. Клименко та ін.

Мовленнєва творчість – засіб та умова всебічного гармонійного розвитку, виявлення свого розуміння навколишнього світу, ставлення до нього. Вона допомагає розкрити внутрішній світ, особливості сприймання, уявлень, інтересів і здібностей дитини.

Метою нашої праці є виявлення впливу креативності на мовленнєву компетенцію особистості. Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких завдань:

– описати можливість проникнення мовної образності в комунікативний аспект учнів;

– з'ясувати роль творчо-мовленнєвої діяльності учнів 5 класу на основі збагачення емоційно-чуттєвого та комунікативного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність обраної проблеми дослідження пояснюється потребами сучасного суспільства у розвитку творчого та інтелектуального потенціалу особистості, необхідного у повсякденному житті для участі в суспільному виробництві, продовженні освіти та самоосвіти. Креативність пов'язана з різними аспектами людської особистості, маючи на них не завжди прямий і однозначний вплив, часом допомагаючи, а часом заважаючи людині здійснювати поступ свого розвитку.

Творча людина здатна творчо перетворювати існуючі соціальні умови й форми. Цей процес поєднує дві тенденції – типізацію та індивідуалізацію. Саме індивідуалізація охоплює накопичення людиною індивідуального досвіду поведінки і спілкування, формування особистісних норм і переконань. З одного боку, відбувається прийняття, засвоєння особистістю соціальних норм, традицій і функцій як своєрідний процес пристосування її до існуючих соціальних умов і форм, а з іншого – тенденція їхнього розвитку, творчого перетворення, у чому яскраво виявляється активність особистості, її індивідуальність. Творчість створює ту підйомну силу, яка вносить людину на новий рівень – рівень соціальної особистості.

Творчі здібності учнів залежать і від уміння вчителя забезпечувати емоційне тло уроку мови, адже «жодна форма поведінки не є такою міцною, як та, що пов'язана з емоцією». Тому школа має бути не лише «вогнищем освіти й освіченості», а й «осередком життя творчої думки, розуму, таланту дитини».

Аналізуючи стан навчально-виховного процесу, В. Сухомлинський відзначав, що в школі має панувати яскрава думка, живе слово й творчість дитини. На цих «трьох китах» повинен стояти весь зміст, весь характер духовного життя, розумового розвитку школярів. Сказане дозволяє зробити висновок, що творчі здібності характеризуються як властивості особистості, що забезпечують успіх у будь-якій діяльності [6, с. 126].

На сучасному етапі розвитку школи актуальним є формування в учнів не лише навичок пізнавальної активності, але й творчої самостійності, що, безперечно, сприятиме розвиткові мовлення та мислення школярів, свідомому ставленню до мови.

Більшість учених визначає творчість як продуктивну активність, для якої типовою є готовність до самостійного творення нового й вирішення проблемної ситуації. Самостійність же – це самостійний розумовий пошук нового знання, яке відоме науці, але є новим відкриттям для школяра.

На нашу думку, учень, виконуючи завдання, переходить від самостійності відтворювальної до самостійності продуктивної (творчої), тому виникає потреба виділити творчу самостійність як найвищий прояв творчої діяльності учня, адже самостійний витвір учня буде певним відкриттям, виявом індивідуальних особистісних рис як творця нової форми та змісту. Крім того, в умовах творчої самостійності нового значення набуває і вдосконалення творчих навичок учнів, що значно підвищує ефективність уроків з розвитку зв'язного мовлення.

Загальною метою вчителя є розвиток творчих здібностей учнів, бо з розвитком здібності творчо мислити й творити людина набуває

вміння шануватися, створювати атмосферу комфорту й можливості для вільного вияву особистості. Творчість – найвища з людських функцій, яка ґрунтується на свободі волі та уяви. Розвиваючи креативність, людина виходить на рівень ширших соціальних взаємовідносин і зв'язків.

Творчий процес, зазначають О. Клепікова та І. Кучерявий, пов'язаний з виникненням багатьох асоціацій, їх актуалізація підпорядкована меті, потребам і мотивам, які домінують в актах творчості. Творча уява активізується там, де людина віднаходить щось нове – нові способи діяльності, створює нові, оригінальні, вартісні для суспільства матеріальні та духовні витвори. Важливу роль для творчої уяви відіграє мова, яка є засобом усвідомлення творчого задуму та інструментом аналітико-синтетичної діяльності. Для творчої діяльності велике значення має фантазія, без якої праця перетворюється на нагромадження фактів. Особливою формою уяви є мрія як умова втілення творчих задумів, як спонукальна сила та мотив діяльності [3, с. 45].

В. Клименко стверджує, що вся система ставлення людини до інших людей реалізується в спілкуванні. Його специфіка визначається тим, що в процесі спілкування об'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої, відбувається взаємний обмін діяльністю, інтересами, почуттями тощо. У спілкуванні людина формується й самовизначається, виявляючи свої індивідуальні особливості. Зв'язок людей у процесі спілкування є умовою існування групи як цілісної системи. Спілкування координує спільні дії людей і задовольняє потребу в психологічному контакті [4, с. 23].

Отже, сучасна школа покликана застосовувати модель навчання, яка будується на діалогових формах спілкування, взаємодії. Такою моделлю навчання, на думку Н. Педенко, є інтерактивне.

Інтерактивне навчання означає навчання (стихійне чи спеціально організоване), основане на взаємодії, і навчання, яке теж побудоване на взаємодії. Інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Суть інтерактивного навчання – у створенні в навчальному процесі постійної, активної взаємодії всіх учнів.

Інтерактивне навчання передбачає, як мінімум, три види активності:

- фізичну (зміна розташування в класі, говоріння, слухання, письмо тощо);
- соціальну (обмін думками, враженнями; постановка запитань, відповіді на них);
- пізнавальну (внесення доповнень в інформацію вчителя, самостійний пошук шляхів розв'язання проблеми).

Лише за умови, що всі три види активності будуть взаємопов'язані й різноманітні, інтерактивне навчання буде ефективним [5, с. 10].

Нині від людини вимагається не лише належно виконувати свої обов'язки, а й творчо підходити до їх виконання. У такій ситуації школа зобов'язана реалізувати це соціальне замовлення, тобто формувати творчу, самостійно мислячу особистість, «збудити, дати виявитися самостійним, творчим силам дитини», – як зазначає А. Капська. Сьогодні народжується нова педагогіка, яка розуміє виховання як життєву творчість особистості, готовність вихованця школи нового типу до соціальної творчості у всіх сферах людського життя. Тому педагогічна парадигма спрямована на самореалізацію особистості в різних сферах творчої діяльності, оцінку учнів за кінцевим творчим продуктом [2, с. 112].

Творчість передбачає наявність в особистості здібностей, мотивів, знань, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Творчість стимулює розвиток інтересів, мислення, дослідницької активності.

Творча особистість, використовуючи оригінальні засоби, способи діяльності, зазначає Г. Антош, здійснює ідеальне перетворення, а потім матеріалізує його на практиці. Продукти її діяльності вдосконалюють навколишній світ, надихають до творчої діяльності інших. Міра творчої активності суб'єкта залежить від розвиненості його творчих здібностей [1, с. 22].

У процесі дослідження ми дійшли висновку, що творчість – неодмінна умова інтелектуального та духовного зростання людини та поступального руху суспільства. Словесник має передовсім навчити п'ятикласників мислити, уявляти, вміло користуватися словом.

У перспективі дослідження – подальше виявлення шляхів проникнення образної фантазії в мовну тканину особистості на уроках української мови та літератури.

Література

1. Антош Г. Стимулюймо учнівську творчість / Г. Антош // Дивослово. – 2005. – № 4. – С. 21–22.
2. Капська А. І. Педагогіка живого слова : навчально-методичний посібник / А. І. Капська / – К. : ІЗМН, 1997. – 140 с.
3. Клепікова О. І. Основи творчої особи / О. І. Клепікова, І. Т. Кучерявий. – К. : Либідь, 1996. – 245 с.
4. Клименко В. Механізм творчості: чи можна його коригувати / В. Клименко. – К. : Либідь, 2001. – 56 с.
5. Педенко Н. І. Розвиток креативного потенціалу учнів на уроках словесності / Н. І. Педенко // Вивчаємо українську мову і літературу. – 2006. – № 32 (108). – С. 2–12.
6. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1970. – 250 с.